

בין פריס לירושלים

פרקים בהגות יהודית בת זמננו בצרפת

בעריכת יאיר אורון

המכון לתכנון מדיניות
ביחסי ישראל והתפוצות

הוצאת שוקן
ירושלים ותל-אביב

ENTRE PARIS ET JÉRUSALEM

**Morceaux choisis de la pensée
juive contemporaine en France**

Édité par Yaïr Auron

תרגום: אלי בר-נביא

©
Copyright by Schocken Publishing House Ltd., Tel-Aviv
נדפס בישראל, תשמ"ז - 1986, Printed in Israel

סידור: מונליין
הדפסה: א.ג.ל.

ISBN 965-19-0197-7

זה מגרש מעל פניו את הדורות הצעירים של הגולה וגורם לאדישותם של המבוגרים. החלשה זו יוצרת פסיויות: קשה להעלות על הדעת מה עשויה להיות תגובת הגולה נוכח גל חדש של אנטישמיות! אולם היש פתרון כלשהו? שהרי אין גולה זו מסוגלת, מעצם טבעה, לתפוס את מהותה האמיתית ולפעול על-פי הנחיות תודעתה. המת, אין לו "תודעה"! הגולה אינה יכולה לתפוס כי הציונות, המהווה את "הצדקת חייה", היא למעשה שלילתה וקצה שלה עצמה: הגולה מתה בעיניה שלה.

הציונות חיונית היום לגולה, רוח החיים היחידה שנותרה לה. אך לדידה, הפכה הציונות למיתוס הפועל מחוץ לרעיון הציוני עצמו, רעיון מופשט ומחשבת-שווא מטרידה, אידיאה נטולת חיים. ציונות זו, שנולדה אחרי 1948, אין לה ולא כלום עם הציונות המקורית. זוהי אידיאולוגיה של ייאוש. היא היתה לאידיאולוגיה של הגלות. ואין זה הפעוט שבפרדוקסים שייחשפו כאן: הציונות הפוליטית היא התיאוריה היחידה של הנצחת הגלות! ציונות חדשה זו, שהיא אמתלה יותר מרעיון, דומה כשתי טיפות מים למה שהפכה הציונות במדינת-ישראל, דהיינו אידיאולוגיה בשירות המדינה ובשירות ענייניו של ממשד, המשמשת לו פרגוד והצדקה יחידה לשלטון. אידיאולוגיה של המצב הקיים, כלומר של המשבר — משבר הנורמליות ומשבר הגולה, שאת פתורנו אפשר למצוא רק בשינוי מהפכני של מצב קיים זה. שתי הציונויות הן אחיות תאומות, מעוררות זו את זו ומחזקות האחת את רעותה. מבנה שלטוני אחד קיים בגולה ובישראל, מבנה המקבל את הגושפנקה שלו משתייהן גם יחד. ממשד בעל אינטרסים זהים. יחסה של הגולה אל ישראל הוא יחסן של שתי "ציונויות" אלה: יחס מזויף; ואכן, אין זה יחס של פנים-אל-פנים, יחס קהילתי ועממי, אלא יחס של שני מוסדות (זה של מדינת ישראל וזה של הגולה, היוצרים יחד את הציונות הזאת בעלת חזות חדשה). סיכומו של דבר: יחס בין שני חללים, יחס תיאורטי והזייתי, אך לא נטול סיבות ותוצאות פוליטיות וחברתיות. החיים והעם גורשו מחיק היהדות, שהפכה לרשמית, לטובת ההנצחה והחיזוק של שלטון הבורגנות הגבוהה, הכלכלית או הפיננסית, המאיישת את תפקידי המפתח במוסדות אלה, ושל ההיררכיה המוסדית, הנחשבות כיום ל"עם היהודי" הרשמי. רעיון הנורמליות אינו רעיון פילוסופי מעורפל ו"תמים" מבחינה סוציו-פוליטית. הוא מקפל בתוכו ומחזק מבנה שלטוני מסוים. וכך, התהליכים המתחוללים בעם היהודי ו"מסתור" התודעה היהודית מאז 1948 אינם פרי המקרה או פרי קללה משמים, ויש לזקוף אותם לחובתו של העם היהודי. לכל דבר יש משמעות עמוקה, לכל דבר יש הסבר. יש סיבות, יש אחראים ואין איש חף מפשע. רק אם נשתחרר מן הגישה הפטליסטית, הכופה הכנעה ללא הבנה, נוכל להתמודד עם המציאות. פרובלמטיקה זו, שאותה אנסה להבהיר כאן, תאפשר לנו לתפוס הרבה מאוד דברים...

הציונות שלאחר 1948, אין פירושה אפוא בהכרח... ציונות. אי לזאת, כאשר הדיאספוריסטים החדשים, שצצו שוב באחרונה, רואים ב"כשלונה" של ציונות זו את

שמואל טריגנו

השאלה היהודית החדשה

רומא או ציון?

ביקורת הציונות הפוליטית, הנחשבת למודרנית היחידה בהיסטוריה היהודית בת-זמננו, אינה מהווה, מבחינתי, הגנה משתמעת על הגולה. ה"דיאספוריזם" — דהיינו גולה ההופכת את גלותה, גלות שלא נכפתה, אלא נבחרה מרצון, לאידיאולוגיה פוליטית או תיאולוגית — אין בכוחו להוציא את היהדות ממשברה ולשאת את עתיד הציונות והעולם היהודי.

מבחינה היסטורית הגלות אכן הובסה באושוויץ, ואם אומנם היתה הציונות לתנועה היהודית המודרנית היחידה, תבוסת הגולה היא הסיבה לכך. האין נסיונה העיקרי של הגולה מאז אושוויץ... הציונות וישראל? באורח פרדוקסלי היתה הציונות להצדקת הקיום היחידה של הגולה, שכן היא ייצגה את המשך הניסיון של הנורמליזציה! היא המהות עצמה של הגולה המודרנית. העובדה כי ניסיון זה שוב לא התרחש בגולה, לא היה בה כדי להטריד את התודעה היהודית, ובלבד שהכל יימשך על-אף הסתירה הפנימית שבציונות הגלותית?²

בדומה לרוח-רפאים, המתקיימת אף שאין לה קיום, כאן אף שם, נותרה הגולה "על תלה" על-אף כשלונה ההיסטורי והמרתה לציונות. כאן מצוי ההסבר לנזילותו ולאי-ממשותו של הקיום הגלותי. הגולה היא כמו אשה מתה הממשיכה לחיות בכוח תעלול תיאורטי. כל חייה מתמקדים בישראל, אחדותה הקהילתית נבנית סביב הציונות, מוסדותיה מתבססים על התמיכה בישראל, אך היא נותרת... גולה. אין הגולה מסוגלת לחיות את חייה אלא דרך ישראל! היא, כשלעצמה, רוקנה מתוכן³, ובחירתה באופציה הציונית היא סיבת הסתירה הפנימית שבמצבה וכופה עליה יחס סכיזופרני עם ישראל, שדרכה, ודרכה בלבד, היא חיה. להיות בלי להיות ואף על-פי-כן להיות. מצב טרגי באמת (כלומר לא יהודי), אשר בו חייבת הגולה להתכחש להווייתה, לקיומה, לכושר יצירתה, על-מנת לכבוש את הווייתה, את קיומה, את כושר יצירתה... בשעה שאלה אף אינם קיימים בה, אלא במרחק אלפי קילומטרים ממקום מושבה. היחס שאותו מקיימת הגולה עם עצמה, טבוע במשתמע בחותם השלילה העצמית האופיינית לניכור. זהו מצב הרה-תוצאות, שכן קיומה של רוח-רפאים חיוורת וריקה מתוכן מונע ללא תקנה כל התחדשות של החיים; דחליל

